

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště opONENTA,
instituce**

Mgr. Lucie Jarkovská, Ph.D.

Sexuální výchova jako vzdělávací výzva 21. století
prof. PhDr. Ivan Lukšík, CSc.

Katedra školskej pedagogiky, Pedagogická fakulta
Trnavské univerzity

[Text posudku]¹

Habilitačná práca Lucie Jarkovské, Ph.D. pozostáva zo súboru piatich vedeckých prác publikovaných v domácich a zahraničných časopisoch a súčasné komentáre k nim, ktorým autorka dala názov *Sexuální výchova jako vzdělávací výzva 21. století*. Sú to práce rôzneho charakteru, teoretické aj analytické, publikované v časopisoch rôznej scientometrickej hodnoty (2 články vo WOS a tri mimo WOS). Práce sa týkajú diskurzívneho a mocenského vytvárania sexuálnej výchovy, ale aj pridružených pojmov ako je detstvo a rod (gender). Popri tom sa autorka dotýka aj otázok školskej a sociálnej integrácie, resp. inklúzie. V úvode si autorka kladie ambiciózne otázky, ktoré presahujú rámec sexuálnej výchovy, avšak sexuálna výchova môže byť lakmusovým papierom, ako tieto otázky-výzvy zvládať. Hneď prvá otázka *K čemu je vlastne vôbec vzdelávanie?* Je otázka filozofická, sociologická, psychologická a má mnohé ďalšie aspekty a je len ťažko v takomto rozsahu práce zvládnuteľná, aj keď odpoveď autorky cez optiku sexuálnej výchovy je iste zaujímavá (?). Komentáre sú nie priamo k jednotlivým textom, aj keď sa na ne odvolávajú, a sú spracované do častí: *Sexualita a instituce školy, Děti, dětství a sexualita, Politická hra o kurikulum, Střet morálních hodnot?* a *Metodologická poznámka*. V posudku sa primárne zameriam na tieto časti a menej na samotné články, ktoré boli už predmetom recenzných konaní.

V prvej kapitole *Sexualita a instituce školy* autorka poukazuje na to, že všeobecne sa zo sexualitou na škole nepočíta, ak tak len ako s istou externou téma prednášanou nepedagogickými odborníkmi/odborničkami. Autorka tu popisuje niektoré príklady učebných textov, ktoré obsahujú sexuálne a rodové (genderové) posolstvá. Napr. Rozprávka o Šípkovej Růženke. Povedal by som, že posolstvá pre deti sú v tomto prípade viac genderové

¹ V textu posudku se lze zaměřit například na tyto oblasti: aktuálnost tématu, přístup k řešení, použitá metodologie, kvalita a správnost dosažených výsledků, původnost dosažených výsledků, uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání, uplatnitelnost výsledků v praxi, formální úprava a jazyková úroveň práce, připomínky k habilitační práci uchazeče.

ako sexuálne. Nie som si istý, či tento príklad dobre vystihuje sexuálno-genderový matrix. V tejto kapitole sa mi otvára otázka, čo všetko sexualita je a čo všetko sexuálna výchova má, môže obsahovať? potom by sme ľahšie mohli odpovedať na otázku legitimacy sexuálnej výchovy na školách. Príklady, ktoré autorka uvádza dokumentujú redukciu, či potlačanie jedného aj druhého v škole, čo je dosť bežná prax pri pseudoliberalných realizáciách sexuálnej výchovy.

Ak príklad existencie javov, ktoré súvisia so sexualitou v škole autorka uvádza zamilovanosť medzi dieťaťom a učiteľom/kou. Autorka túto problematiku uchopuje pomerne úzko cez psychoanalytický pojem prenosu. Tu sa otvára otázka: má byť učiteľ akýmsi terapeutom detí? Ak by pracoval s konštruktom prenosu tak zrejme áno. Tu by som skôr videl východisko zamerať sa na tzv. pedagogickú lásku, ktorá je už do istej miery odborne rozpracovaná. V prípade zamilovania sa tiež otvára otázka hraníc takýchto vzťahov, čo je tiež živá téma súčasného verejného diskurzu (napr. okolo knihy N. Hochholcerovej *Táto izba sa nedá zjesť* na Slovensku) aj sexuálnej výchovy.

V kapitole *Deti, detskí a sexualita* si autorka kladie otázky: Prečo by nevinnosť mala implikovať asexualitu? Prečo sexualita znamená skazenosť a vinu? Tu sa dostávajú do sporu kultúrne vytvorené konzervatívne ideologické konštrukty s odbornými pohľadmi. Tieto konštrukty, pod vlajkou ochrany dieťaťa, vedú k potlačaniu tém sexuálnej výchovy na školách. Súčasným odborným východiskom je poukazovanie a presadzovanie prác dieťaťa a primeranej ochrany dieťaťa, ktorá mu nebráni bezpečne spoznávať reálny svet.

V kapitole *Politická hra o kurikulum* autorka poukazuje na to, že sexuálna výchova ako modernistický koncept má tiež svoje úskalia. Je predmetom boja záujmových skupín a uplatňovania moci odborníkov a všeobecne dospelých nad deťmi. Foucaultove práce sú v tomto stále dobrým interpretačným východiskom. Istým východiskom sexuálnej výchovy je aj časť Rousseauových myšlienok o výchove ako o racionálnom procese, ktorý vedie k funkčnému spôsobu života (ak pod tým nemyslíme prispôsobenie sa rodovým stereotypom). Autorka z feministického hľadiska správne upozorňuje na to, že výber tém – napr. dôraz na biologické stránku sexuality môže v sebe skrývať reprodukovanie genderových asymetrií. Politický vplyv na kurikulum sexuálnej výchovy je dobre dokumentovaný na národnej úrovni (ČR, SR) ale aj medzinárodnej (kritika proruských webov západnej sexuálnej výchovy, ktoré majú širší zámer podkopávať demokratické inštitúcie a hodnoty). Myslím, ak si aj zoberiem podnety z autorkinej práce, tak východiskom sexuálnej výchovy je zvedavosť, autenticnosť a vzťahový aspekt sexuálnej výchovy a pre tých, tie, ktorí/é ju realizujú uvedomenie si národných, ale aj medzinárodných sociokultúrnych mocenských vplyvov (čo je dôležité aj pre vzdelávanie budúcich učiteľov a učiteľiek).

V kapitole *Střet morálních hodnot?* autorka prezentuje optimistický pohľad na to, že sexuálna výchova a religiozita sa nevyklučujú. Pravda, v reálnych podmienkach dogmatickej religiozity nevidím veľa možnosti na čo i len minimálnu zhodu. Teoreticky snáď áno, napr. *milovať svojho blížneho ako seba samého*, ale prakticky *Boh je láska* a ešte to prvé neplatí na všetkých rovnako aj čo sa týka napr. sexuálnej orientácie. Súhlasím s tým, že dobré príklady môžu inšpirovať k hľadaniu ceste zblížovania.

V kapitole *Metodologická poznámka* autorka popisuje svoje stanovisko k vede a sexuálnej výchove pričom sa hlási k tradícii angažovanej vedy. Autorka píše a svoju praktickú zaangažovanosť v zavádzaní sexuálnej výchovy v ČR. V tejto súvislosti zmieňuje autoetnografiu. Autorka v uvedených textoch používa túto metódu len nepriamo. Bolo by zaujímavé čítať autorkin text napísaný takouto metódou. Autorka je e skeptická voči univerzálnym postupom v sexuálnej výchove, je za podporu túžob a hľadanie hraníc u každého, teda niečo ako existenciálny projekt z osobne centrovaného a decentrovaného hľadiska (doplnene podľa Badioua).

Záverom, autorka sa dlhodobo venuje danej téme, ktorá je stále aktuálna minimálne v stredo a východoeurópskom kontexte a jej dosahy sú dokonca geopolitické. Predložené práce je prínosom pre pedagogickú vedu aj ďalšie sociálne vedy. Práca dokumentuje a analyzuje širší kontext mocenských hier, ktorých terčom je sexuálna výchova. Autorka naznačuje isté východiská, aj keď nie sú ucelene koncepčne spracované.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce: Dotazy som autorke formuloval v rámci textu posudku. Možno ešte: Čo je poslanstvom sexuálnej výchovy pre deti 21. storočia?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Lucie Jarkovské, Ph.D., *Sexuální výchova jako vzdělávací výzva 21. století* splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

Trnava,

dne 27. 8. 2022

.....
podpis